

Секція: Право

Шморгун Ярослава Олександрівна

аспірантка

Відкритого Міжнародного університету розвитку людини «Україна»

м. Київ, Україна

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДЕРЖАВИ ТА ОСОБИСТОСТІ У КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПОЛОЖЕННЯХ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

За теорією держави і права, взаємозв'язок держави та особистості потребує чіткої урегульованості і впорядкованості, що обумовлено специфічною важливістю такого роду відносин для підтримки чинного ладу, для його нормального функціонування. Передумовою володіння правами і обов'язками є громадянство як певний правовий стан людини і відображає юридичну належність індивіда до держави, яке виступає в юридичній формі, одержує правове вираження в інституті громадянства, норми якого визначають умови і порядок набуття, втрати громадянства та ін. [4, с. 8]. Таким чином, громадянство є юридичною підставою для особистості користуватися правами і свободами, виконувати встановлені законом обов'язки, тобто підставою правового статусу особистості [3, ст. 5]. Обсяг прав і свобод, якими людина може користуватися в конкретній державі, а також обсяг покладених на нього цим державою обов'язків, перебуває у прямій залежності від наявності або відсутності у нього громадянства цієї держави. Громадянство – це стійкий правовий зв'язок людини зі своєю державою, що обумовлює взаємні права і обов'язки громадян і держави в випадках, зазначених у законі.

Громадянин перебувають під суверенітетом держави, в свою чергу і з цих причин держава може потребувати від громадянина виконання обов'язків, навіть якщо в цей час громадянин знаходиться закордоном.

Держава, зі свого боку, має захищати громадян на своїй території і надавати їм заступництво, коли вони перебувають за її межами. Громадянство, будучи основою правового статусу людини в державі, одночасно є й об’єктом одного з найважливіших її прав. Саме набуття громадянства надає людині можливість у повній мірі втілити власні різноманітні права і свободи, включаючи участь в управлінні державою, і в той самий час тягне за собою обов’язок до держави, включаючи її захист [4, с. 120].

У такому контексті варто і наголосити на тому, що правом людини є й зміна громадянства. Особи, які перебувають на території певної держави, однак не набувають її громадянства, іменують іноземцями, тобто громадянин, підданий іншої держави. Це можуть бути або громадяни іноземної держави (іноземні громадяни), або особи без жодного громадянства (особи без громадянства, апатриди), а так само особи з подвійним громадянством (біпатриди) [2].

Питання відмінностей між правами людини і правами громадянина мають під собою певні підстави, які полягають у такому: 1) права людини можуть існувати незалежно від законодавчого визнання і законодавчого закріплення, поза зв’язком їх носія з тією чи тією державою, – це, зокрема, природні невідчужувані права, які належать кожній людині від народження; права ж громадянина перебувають під захистом тієї держави, до якої вона підлегла; 2) безліч людей у світі взагалі не мають статусу громадянина, і отже, формально є носіями прав людини, однак не мають прав громадянина. Іншими словами, права людини не завжди виступають як юридичні категорії, а лише як моральні або соціальні. Розмежування це з’явилося давно, про що свідчить хоча б назва Декларації прав людини і громадянина 1789 р. Збереглося це право і в більшості сучасних декларацій і конституцій. Однак за період після Другої світової війни такий розподіл дедалі більше втрачає сенс, оскільки природні права

людини давно визнані всіма розвиненими демократичними державами і таким чином, виступають одночасно і в якості прав громадянина. У всякому разі всередині держави «розмежування прав на першосортних і другосортних громадян» не мають практичного значення. Тим більше що навіть апатриди, які проживають на території певної країни, перебувають під юрисдикцією її законів і міжнародного права [4, с. 120].

Специфічним і феноменальним правом, за концептуальними положеннями теорії держави і права, є право людини на життя. Це право має два концепти, по-перше, природний; і по-друге, соціальний. Природний концепт права на життя полягає в забороні позбавлення людини життя державою, тобто скасування або не застосування смертної кари [1; 2]. Соціальний концепт права на життя полягає у забезпеченні кожній людині достатнім (гідним) матеріальним рівнем для людини та її сім'ї.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Європейська конвенція про громадянство від 6 листопада 1997 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_004.
3. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 5, 65.
4. Кавун В.Ф. До проблеми правового регулювання статусу осіб з множинним громадянством // Міжнародне право XXI століття: сучасний стан та перспективи розвитку: кол. монографія. Львів: Піраміда, 2013. 485 с.